

Terugblik lezing van Louw Eijben.

Na de opening van de avond door onze voorzitter, die enkele spreekwoorden over molens aanhaalde, begon voor ruim tachtig toehoorders een enthousiaste Louw Eijben uit Lage Zwaluwe zijn betoog over molens. Aan de hand van een prachtige Power Point presentatie kregen wij inzicht hoe molens door de eeuwen heen gezorgd hebben voor onze welvaart.

Louw begon zijn verhaal met hoe het kwam dat hij zijn passie voor molens had ontwikkeld. Hij is namelijk geboren in de streek die wij kennen als de Zaanse Schans. Hij raakte gefascineerd door het ontstaan en de ontwikkeling door de eeuwen heen van de molen. Deze fascinatie betekende zelfs dat hij zijn molenaarsdiploma behaalde en nu in zijn vrije tijd als molenaar in de molen de Wilhelmina te Dongen aan het werk is.

Dankzij de molens hebben wij polders. Als wij geen molens zouden hebben, zouden grote delen van Noord- en Zuid Holland en Utrecht onder water staan. Voorbeelden van molens zijn de korenmolen, poldermolen en houtzaagmolen. De Tjasker en Spinnekop zien wij voornamelijk in het noorden van ons land.

De molens hadden een zeer belangrijke functie in de ontwikkeling van ons maatschappelijk en industrieel functioneren. Met name in de Zaanstreek was er een grote industriële ontwikkeling, omdat door de komst van een houtzaagmolen een scheepswerf gebouwd kon worden en er vele schepen van de helling zijn gelopen. Ook waren er een olie-, verf-, mosterd-, buskruit-, boor-, snuif- en loodwitmolen. Tevens waren er molens voor het vermaak.

Ongeveer 1000 jaar voor Christus is de eerste molen in Perzië gebouwd. De kruisridders namen een molen mee tijdens hun tochten om de tarwe onderweg te malen. Tarwe was langer te bewaren dan meel. 900 jaar na Chr. gingen mensen langs de beddingen van stromen wonen. Er kwamen landbouwbedrijven, er werd turf gestoken en gedroogd. Het ontwateren lukte niet meer dus werden er dijken aangelegd. Ook was er sprake van zoutwinning. De Grote Waard is ontstaan door bepoldering met de wippoldermolen. Tijdens de tijd van de Oost-Indische Compagnie werd er veel geld verdiend en begon men de eerste meren, bijvoorbeeld de Beemster, droog te leggen. De eerste molen, een standaardmolen, werd in 1080 gebouwd in Limburg voor het malen van boekweit en spelt met als eindproduct brood.

Molens waren erg hoog om voldoende wind te vangen. De hele molen moest gedraaid worden. Later werden er molens gebouwd met losse kapconstructies. De molens waren het bezit van de rijken en de molenaar kreeg een scheploon. Met name in Brabant waren er veel stenen molens.

In Lage Zwaluwe, in het buurtschap Gaete, werd in 1742, op last van stadhouder Willem IV, een molen gebouwd die in 1944 vernield is door terugtrekkende Duitse troepen. De Schuddebeurs was een watermolen, waarvan de restanten nog aan de andere kant van Lage Zwaluwe staan. In Made werd in de zestiende eeuw op het huidige Molenplein een molen gebouwd die in 1859 afbrandde en in 1918 is afgebroken. Ook in Wagenberg en Terheijden werden molens gebouwd.

In 1866 werd de molen "Hoop doet leven" in Stuivezand gebouwd door de eigenaar van de Wagenbergse molen: de familie Van de Reijt. Later is de molen overgegaan naar de familie Hermus. Het zou eerst een stellingmolen worden maar werd een beltmolen. In de Zonzeelse polder stond een stellingmolen en in de Emiliapolder vinden we nog het restant van molen De Moer.

Rond 1850 werd de stoommachine steeds belangrijker. Wanneer er geen wind was, konden de machines toch draaien. Daarna kwam de gasmotor en nog weer later de dieselmotor en de elektromotor. Er zijn momenteel ongeveer 1200 maalwaardige molens.

De molen heeft altijd een bijzonder plaats ingenomen in ons land. Voor toeristen is Kinderdijk natuurlijk een must. Ook in de kunst kwamen molens in beeld, bijvoorbeeld op schilderijen van Ruysdael. De vader van Rembrandt was molenaar op standaardmolen de Rijn bij Leiden: de molenaar was tijdens de geboorte van zijn achtste zoon gewoon boven in de molen aan het werk en kon daarom de vraag van de baker (Hoe moet de kleine gaan heten?) niet verstaan. Hij had slechts oog voor zijn molen en moest daar constateren dat de rem brandde.

Ook op postzegels komen molens voor.

De molen raakte uit de gratie. In 1923 werd de Vereniging van de Hollandsche molen opgericht. Deze vereniging geeft een tijdschrift uit. Tegenwoordig is een molen een toeristische trekpleister waar men meel en aanverwante producten kan kopen. Een gewetensvraag is altijd of een opnieuw opgebouwde molen (of ander vooraanstaand gebouw) wel een monument genoemd mag worden. In 2012 kwam daarover meer duidelijkheid. In het plaatsje Burum was er dat jaar een brand in een kliko. De koster had er overbodige bijbels ingegooid en kwajongens hadden die aangestoken. Een flinke brand vernielde niet alleen de kliko maar ook de kerk. De kerk is herbouwd en ondanks het vernieuwen mag toch over een monument worden gesproken.

Tegenwoordig hebben we nieuwe molens, de windmolens die elektriciteit opwekken. Zij voorzien ongeveer 7500 huishoudens van energie. Er zitten voor- en nadelen aan windenergie. Een groot voordeel is dat de wind gratis is en duurzaam. Vermindering van CO2 en geen afvalstoffen heeft. Daarentegen zijn er hoge fabricagekosten, proces is vervuilend, geluidsoverlast en zonder overheidssubsidie niet rendabel.

Na zijn onderhoudend betoog beantwoordde Louw nog vele vragen uit de zaal.

We kunnen terugkijken op een leerzame, boeiende lezing.

Holland

